

znamk pa je bila v Erbergovih paviljonih graščine v Dolu pri Ljubljani, kjer je bila tega dne odprta tudi razstava o alternativnih oprasovalcih. Udeležili so se je tudi predstavniki ČZS, Pošte, Filatelistične zveze Slovenije, župan Občine Dol pri Ljubljani in ČD Dolsko. Pošta v Dolu je na dan izdaje znamk uporabljala poseben priložnostni poštni žig ČMRLJI.

Z namenom vzpostavitve aktivnega sodelovanja zainteresiranih slovenskih ljubiteljev čmrļjev in čebel samotark

pri informiranju družbe o teh pomembnih, a zelo ogroženih oprasovalcih cvetja izdaja Komisija od leta 2010 dalje vsako leto po en zvezek *Dogodki iz življenja čmrļjev in čebel samotark*. V zvezkih so objavljeni prispevki o delu rejcev alternativnih oprasovalcev, opazovanjih in doživetjih v naravi ter raziskovalnih rezultatih, objavljene pa so tudi zanimive fotografije. Zvezki so dosegljivi na spletni strani ČZS www.czs.si/content/F5.

V plug vpreženi čebeli

Andrej Šalehar, France Baraga in Janez Gregori

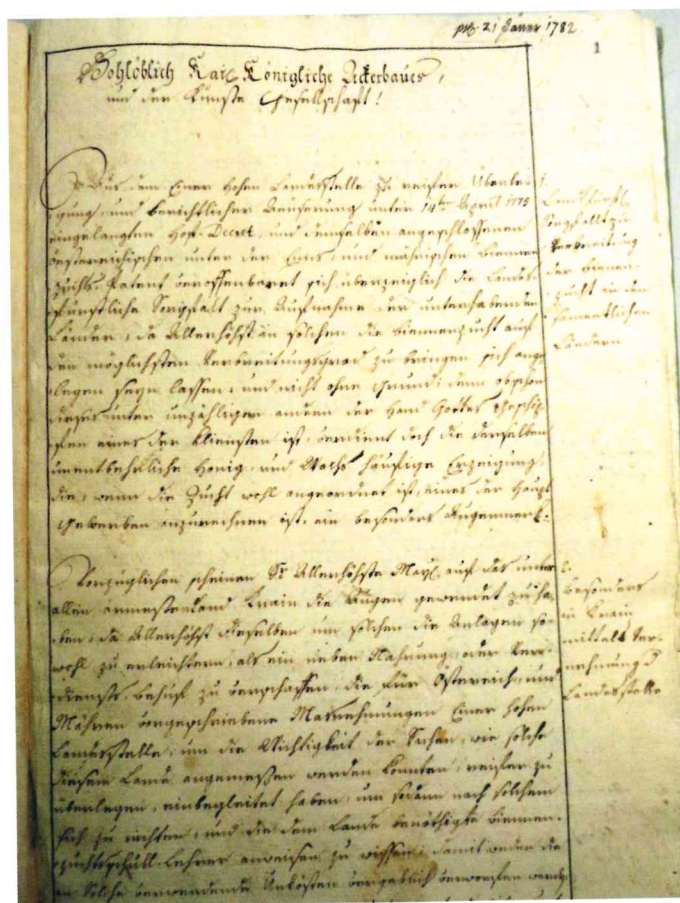
andrej.salehar@bf.uni-lj.si, france.baraga@gmail.com
in janez.gregori@gmail.com

V knjigi *Čebelarstva pisna zapuščina Petra Pavla Glavarja* (2017) je objavljen tudi prevod *Poročila Kranjski kmetijski družbi* s 17. decembra 1781, ki ga imenujemo tudi Glavarjev drugi odgovor. Ko je Kranjska kmetijska družba prejela od deželnega glavarstva dunajski dvorni dekret s 14. aprila 1775 z dodanima Čebelarskim patentom in Navodilom za čebelarske mojstre (oba z 8. aprila 1775) ter priložene izvode Janševe druge knjige (*Popolni nauk o čebelarstvu – 1775*), je bil Glavar zaprosen za presojo, ali je ta patent primeren tudi za Kranjsko. Veliko preprek (delo, bolezen ...) je bilo, zato je Glavar zaključil svoje poročilo, namenjeno kmetijski družbi, šele 17. decembra 1781. Ta rokopis, ki je tudi njegov zadnji čebelarski spis, je shranjen v Arhivu Republike Slovenije v zbirki rokopisov s signaturo SI AS 1073, rokopis I 24r.

Poročilo je po Uvodu (štirje odstavki) razdeljeno v tri razdelke:

- prvi obravnava primernost dežele za čebelarstvo – 60 odstavkov;
- drugi prikazuje, koliko lahko omenjeni patent z 8. aprila 1775 in predpisani ukrepi s 14. aprila istega leta ustrezajo tej deželi – skupaj 53 odstavkov;
- tretji poroča o ovirah v čebelarstvu in kako jih preprečiti – 37 odstavkov.

Po tretjem razdelku sledi poglavje Povzetek in zaključek – 6 odstavkov. Drugi razdelek vključuje v posebnem podrazdelku (12 odstavkov) presojo na Dunaju, 14. aprila 1775, izdanega dvornega dekreta Ukrepi za čebelarstvo v mejni

Začetek naslovnice poročila: Predlog za dvig čebelarstva – Glavar, 1781

grofiji Moravski. Glavar je bil kritičen do predpisanih ukrepov, kot recimo v 114. in 115. odstavku:

114. Tega v dolgih letih ni pričakovati

Veliko sreče in dober uspeh pri prihodnjem gojenju čebel ti želim, ljubljena domovina! Vendar si dovolim, da te nagovorim s tole prošnjo: Nikar ne posnemaj gornjelужиške čebelarske družbe. Ta ima v svojem grbu v plug vprežene čebele kot znamenje velike koristi, ki jo pričakuje od njih. Nikar si ne zbučaj pretiranega upanja od ukrepa, ki so ga pred kratkim uvedli na Moravskem in ki sem ga omenil že v št. 108. Teško se boš za časa človeškega pomnjenja dokopala do tega, da bi ustanova, ki se je začela z 20 čebeljimi panji, z odvajanjem tretjine dohodka privedla do plače učitelja, odmerjene na 300 goldinarjev in na ta način stano-

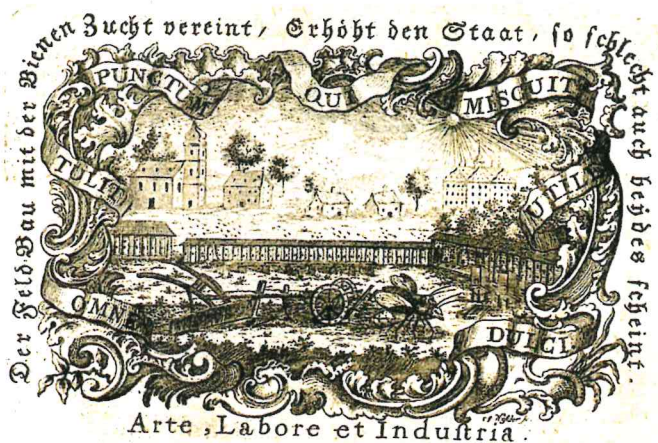
vsako blagajno razbremenila plačevanja. Kakor v plug vprežene čebele ne morejo zorati zemlje, tudi tebi tega ne bo mogoče izvesti.

115. Izhod je zelo dvomljiv

Po vsem videzu pričakuje ta ukrep nekaj takega, kakor da se bo voda v rudniku, ki so jo pognali v tek, sama od sebe črpala in izlivala iz jame. Prav tako naj bi si mogle čebele kar privoščiti zagon, da bi iz dobička poleg sebe hranile in vzdrževale tudi učitelja. Ta stvar se mi zdi vse preveč izumetničena. Vse umetne naprave so kratkega veka in jih je treba neprestano krpiti. Prav tako se bo zgodilo tudi s čebelarstvom. Ponesrečena leta in drugi slučajji spravijo čebelji panj pogosto za dve tretjini nazaj. Na papirju je izračun lahko pravilen, ne pa v praksi. Račun brez krčmarja bi bil, če kdo misli, da bo stroj sam od sebe črpal ustrezen dobiček in ga proizvajal.

Čebelarstva pisna zapuščina Petra Pavla Glavarja (2017, str. 320)

Za argumente je Glavar izbral zapise v zbornikih Zgornjeluziške čebelarstvene družbe, ki so izhajali najprej pod imenom *Abhandlungen und Erfahrungen der gnädigst bestätigten physikalisch-ökonomischen Bienengesellschaft in Oberlausitz* z grbom na naslovnici. V Glavarjevi knjižnici v Komendi so ohranjene tri čebelarstvene knjige. V drugem Odgovoru pa Glavar poleg obeh Janševih knjig omenja še knjigi dveh drugih avtorjev (Johann Riem, Jonas de Gelieu). Poznal pa je tudi zbornik Čebelarstvene družbe v Gornji Lužici. Usoda teh čebelarstvenih knjig ni znana.

Grb z v plug vpreženima čebelama (1770). Naslovnica *Abhandlungen und Erfahrungen ... Leipzig und Zittau, 1770.*

Prevodi napisov na grbu (mag. Baraga):

Der Feldbau mit der Bienenzucht vereint erhöht den Staat, so schlecht auch beydes scheint.

Kmetijstvo združeno s čebelarstvom dviga državo, pa če se zdi oboje še tako slabo.

Arte, labore et industria.

S spretnostjo, delom in vztrajnostjo.

OMNE TULI PUNCTUM, QUI MISCUIT UTILE DULCI.

Vse bo prepričal zgolj ta, ki združi koristno s prijetnim.

V grbu narisani v plug vpreženi čebeli je uporabil Glavar kot prisposodbo za nekaj nemogočega, ko je v 114. in 115. odstavku kritično in odklonilno presojal mnenje iz Ukrepov, da bi čebelarstveni učitelj z 20 čebelnimi panji razvil čebelarstvo, ki bi prinašalo dovolj dohodka za pokrivanje njegove plače.

V knjigi Johanna Riema (1776) je na 477. strani predstavitev zbornika *Razprave in izkustva zgornjeluziške čebelarstvene družbe za leto 1766*, kjer piše: »Na naslovnici je moto: 'Vse bo prepričal zgolj ta, ki združi koristno s prijetnim' in 'Poljedelstvo združeno s čebelarstvom dviga državo, pa če se zdi oboje še tako slabo'. Moto je čisto ustrezen in nam je všeč. Da pa morata na bakrorezu plug vleči dve čebeli, namesto dveh volov, je po našem mnenju privlečeno za lase.«

Zaključek

Resnično je nenavadno, da sta v plug vpreženi dve čebeli. Morda so avtorji Ukrepov s 14. aprila 1775 pričakovali, da bo razvito in umno čebelarjenje povzdignilo celotno kmetijstvo ter da bodo čebele orale ledino. Čebelarjenje naj bi bilo torej osnovno gonilo razvoja.

Primer pa tudi potrjuje, kako učen, načitan in razgledan čebelar je bil Peter Pavel Glavar. Po čebelarstvenem znanju je bil daleč pred drugimi tedanjimi vodilnimi kranjskimi čebelarji. Dobro je poznal gorenjsko čebelarstvo. Poleg tega pa tudi razvoj čebelarstva v drugih deželah, v tujini, in iz njegovih čebelarstvenih spisov, ki so se ohranili, je to jasno razvidno. Poudariti velja še to, da je deloval doma na Kranjskem, še posebej na Lanšprežu.

Na koncu še predlog

Ohranjena Glavarjeva knjižnica v Komendi je enkratna, prvovrstna in dragocena slovenska kulturna ter tudi čebelarstvena dediščina. Velika škoda je, da knjige niso vpisane v Cobiss, da bi bile tako vsaj po naslovih in ključnih besedah javno dostopne. Da pri tem ne govorimo, kaj bi prinesla digitalizacija teh knjig, kar je danes povsem vsakdanja in niti ne tako draga tehnika. Še dve leti je do tristote obletnice Glavarjevega rojstva (1721-1784). Ta vpis in morda tudi digitalizacija bi bila pomemben prispevek in hkrati zahvala Glavarju ob pričakovanih številnih praznovanjih, ki mu bodo takrat posvečena.

Viri:

Glavarjevo poročilo c.-kr. Kmetijski družbi v Ljubljani o možnostih pospeševanja čebelarstva na Kranjskem. (Prevedel in opremil z opombami France Baraga). Str. 294–332. V: Glavar et al. *Čebelarstva pisna zapuščina Petra Pavla Glavarja*. Brdo pri Lukovici in Novo mesto, 2017, 352 strani.

Kvint Horacij Flak v prevodu Nade Grošelj: *Umetnost pesništva*, Ljubljana 2012, verz 343.

Riem, Johann. *Physikalisch-ökonomische Bienenbibliothek*. Breslau 1776, 544 strani.